

Sygn. akt **XXVIII C 8540/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 lutego 2024 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, XXVIII Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: sędzia Ewa Wiśniewska-Wiecha

Protokolant: sekretarz sądowy Monika Marjańska

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2024 r., w Warszawie, na rozprawie

sprawy z powództwa **Z. J. i E. J.**

przeciwko **(...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie ewentualnie o zapłatę

- zasądza od (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz Z. J. i E. J. łącznie kwotę 138 271,66 zł (sto trzydzieści osiem tysięcy dwieście siedemdziesiąt jeden złotych i 66/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 23 lutego 2022 r. do dnia zapłaty;
- ustala, że pomiędzy stronami nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu na cele mieszkaniowe (...) Nr (...), zawartej w dniu 24 września 2008 roku;
- oddala powództwo w pozostałym zakresie;
- ustala, że (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. jest zobowiązany do zwrotu Z. J. i E. J. całości poniesionych przez nich kosztów procesu, w oparciu o zasadę opisaną w art. 100 zdanie drugie k.p.c., albowiem powodowie ulegli tylko co do nieznacznej części swojego żądania, pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt XXVIII C 8540/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 stycznia 2019 r. (data nadania) wniesionym do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Woli w Warszawie powodowie E. J. i Z. J. (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) wnieśli o zasądzenie od strony pozwanej (dalej: pozwany, pozwany bank, bank, kredytodawca) na rzecz strony powodowej kwoty 32.710,65 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 29 kwietnia 2018 roku do dnia zapłaty – tytułem zwrotu tzw. „nadpłat”, których wartość została obliczona z pominięciem klauzuli indeksacyjnej.

Jako podstawę faktyczną roszczenia strona powodowa wskazała fakt zawarcia z poprzednikiem prawnym pozwanego banku umowy kredytu indeksowanego do CHF, który w swojej konstrukcji zawierał postanowienia niedozwolone dotyczące przeliczenia kwoty udostępnionego kapitału z PLN na CHF w oparciu o kurs kupna waluty publikowany przez bank w Tabeli kursów walut obcych w chwili uruchomienia środków oraz dotyczące ustalenia wysokości raty płatnej w złotych, po jej przeliczeniu z raty wyrażonej w CHF z zastosowaniem kursu sprzedaży waluty również publikowanej. W ocenie strony powodowej wyeliminowanie tych klauzul z kontraktu winno prowadzić do wniosku o niemożności wykonania umowy, a w efekcie uznania, że nie istnieje stosunek prawny którego podstawę prawną ona stanowi, przez co powodowie uprawnieni są do domagania się także zwrotu kwot świadczonych nienależnie na rzecz pozwanego w wykonaniu nieistniejącej umowy.

Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw w wysokości 51 zł.

(pozew - k. 1-19v)

W odpowiedzi na pozew z dnia 12 marca 2019 r. (doręczony w dniu 19 lutego 2019 r.) pozwany wniósł o oddalenie powództwa, wskazując na bezzasadność stanowiska powodów, akcentując ważność umowy oraz wskazując m.in. na przedawnienie roszczenia dochodzonego przez powodów. Ponadto pozwany wniósł o zasądzenie od strony powodowej na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(odpowiedź na pozew - k. 66-100)

Pismem z dnia 19 listopada 2019 r. powodowie wnieśli żądanie ewentualne na wypadek stwierdzenia przez tut. Sąd nieważności umowy kredytowej domagając się zasądzenia od pozwanego kwoty 74.371,89 zł z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w postaci rat kapitałowo-odsetkowych spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od 1 października 2008 r. do 1 września 2015 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 19 listopada 2019 roku do dnia zapłaty.

(pismo powodów z dnia 19.11.2019 r. - k. 254-254v)

Pismem z dnia 23 grudnia 2019 r. pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości zarówno w zakresie roszczeń zgłoszonych w pozwie jak i w piśmie z powodów z dnia 19 listopada 2019 r.

(pismo pozwanego z dnia 23.12.2019 r. - k. 263-266v)

Pismem z dnia 8 czerwca 2020 r. pozwany wniósł o zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. przez Sąd niniejszego postępowania wobec uzależnienia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy od wyniku postępowania toczącego się przed TSUE pod sygn. akt C-19/20 zainicjowanego na skutek wniosku o wydanie przez TSUE orzeczenia w trybie prejudycjalnym sformułowanego przez Sąd Okręgowy w Gdańsku sygn. akt XV 458/18.

(pismo pozwanego z dnia 08.06.2020 r. - k. 321-324)

Pismem z dnia 28 grudnia 2020 r. z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez Sąd umowy kredytu, pozwany podniósł ewentualny zarzut potrącenia wierzytelności powodów o zapłatę dochodzonej w niniejszej sprawie kwoty z wzajemną wierzytelnością pozwanego o zwrot kwoty udzielonego powodom kredytu, to jest kwoty 175.000 zł.

Ponadto, z ostrożności procesowej i na wypadek unieważnienia przez Sąd umowy kredytu oraz nieuwzględnienia przez Sąd z jakiegokolwiek powodu zgłoszonego ewentualnego zarzutu potrącenia, pozwany podniósł ewentualny zarzut zatrzymania kwoty 175.000 zł stanowiącej roszczenie pozwanego w stosunku do powodów o zwrot kwoty udzielonego powodom kredytu oraz kwoty 66.123,32 zł stanowiącej roszczenie pozwanego o zwrot tzw. wynagrodzenia z tytułu korzystania z kapitału, czyli łącznie kwoty 241.123,32 zł.

(pismo pozwanego z dnia 28.12.2020 r. - k. 377-390)

Pismem z dnia 26 kwietnia 2021 r. powodowie zmodyfikowali powództwo w ten sposób, że wnieśli o zasądzenie od pozwanego łącznie na ich rzecz kwoty 138.271,66 zł wraz z ustawowymi liczonymi od kwoty 74.371,89 zł od dnia 19 listopada 2019 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 63.899,77 zł od dnia następującego po doręczeniu pozwanemu niniejszego pisma do dnia zapłaty tytułem zwrotu świadczeń spełnionych przez powodów w okresie od dnia 1 października 2008 r. do dnia 1 października 2020 r. z uwagi na nieważność przedmiotowej umowy kredytu oraz o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu na cele mieszkaniowe (...) Nr (...) zawartej w dniu 24 września 2008 r. pomiędzy powodami a pozwanym.

(modyfikacja powództwa - k. 455-465)

Postanowieniem z dnia 6 maja 2021 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

(postanowienie z dnia 06.05.2021 r. - k. 477-478)

W odpowiedzi na modyfikację powództwa (doręczona w dniu 15 lutego 2022 r.) pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości również w zmodyfikowanym zakresie.

(pismo pozwanego z dnia 16.03.2022 r. - k. 491-505)

Na rozprawie w dniu 20 lutego 2024 r. strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska wyrażone w sprawie. Sąd poinformował powodów o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą stwierdzenie nieważności umowy kredytu będącej przedmiotem niniejszej sprawy, stosownie do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w tym m. in. wyroku z 29 kwietnia 2021 roku, sygn. C 19/20, jak również uchwały Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 roku, III CZP 6/21. Powodowie, po pouczeniu Sądu oświadczyli, że znają możliwe skutki stwierdzenia nieważności ww. umowy przez Sąd i w pełni je akceptują. Nie wyrazili zgody na utrzymanie w mocy jakichkolwiek postanowień umowy. Wnieśli o ustalenie nieważności w/w umowy kredytu. Uważają, że jest to dla nich najkorzystniejsze rozwiązanie.

Pełnomocnik pozwanego oświadczył, że podtrzymuje zgłoszone uprzednio zarzuty potrącenia i zatrzymania.

(protokół z rozprawy z dnia 20.02.2024 r. - k. 542-543)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. jest następcą prawnym Banku (...) S.A. z siedzibą we W., który to bank był z kolei następcą prawnym (...) Banku S.A. z siedzibą w W. (bezsporne).

Dnia 24 września 2008 roku powodowie, jako kredytobiorcy, zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego, tj. (...) Bank S.A. z siedzibą w W., jako kredytodawcą, umowę kredytu na cele mieszkaniowe (...) Nr (...) (dalej jako: umowa/umowa kredytu).

Stosownie do § 1 ust. 2 Umowy jej integralną częścią były „Ogólne Warunki Kredytowania w Zakresie Udzielania Kredytów na Cele Mieszkaniowe i Pożyczek hipotecznych” (dalej także jako „OWKM”), stanowiące załącznik nr 1 do Umowy, co do których kredytobiorcy oświadczyli, że je otrzymali, zapoznali się z ich treścią i na ich stosowanie wyrażają zgodę.

Zgodnie z § 2 Umowy Bank na wniosek z dnia 11 września 2008 r. udzielił kredytobiorcom kredytu w kwocie 175.000 zł „denominowanego” (w istocie indeksowanego) w walucie CHF na okres 300 miesięcy na zasadach określonych w umowie i OWKM. Następnie wskazano, że kwota kredytu denominowanego (waloryzowanego) w CHF lub transzy kredytu zostanie określona według kursu kupna dewiz dla wyżej wymienionej waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku, w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu.

Stosownie do § 3 ust. 1 Umowy kredyt miał być przeznaczony na budowę domu jednorodzinnego położonego w J. w gm. P..

W myśl § 4 ust. 1a Umowy każda transza kredytu miała być wykorzystywana w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu jego wysokości według kursu kupna dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania danej transzy kredytu.

Ostateczny termin spłaty kredytu, odsetek i innych należności miał przypaść na 1 września 2033 r. (§ 9 ust. 1 Umowy). Po okresie wykorzystania karencji w spłacie kredytu kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kredytu wraz z odsetkami w 289 ratach miesięcznych w 1 dniu każdego miesiąca, począwszy od 1 września 2009 roku. Spłata rat kapitałowo-

odsetkowych miała być dokonywana w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w banku w dniu spłaty, a tym samym zmiana wysokości ww. kursu waluty ma wpływ na ostateczną wysokość spłacanego przez kredytobiorcę kredytu. (§ 9 ust. 2 Umowy)

(umowa kredytu k. 26-28v, Ogólne Warunki Kredytowania w zakresie udzielania kredytów k. 29-31v)

Kredyt został wypłacony powodom zgodnie z postanowieniami umowy w transzach w łącznej kwocie 175.000 zł.

(zaświadczenie - k. 49)

W okresie od dnia 1 października 2008 r. do dnia 1 października 2020 r. powodowie uiszcili na rzecz pozwanego banku, w wykonaniu łączącej strony umowy kredytu, kwotę 138.271,66 zł.

(zaświadczenie – k. 49-50 i k. 449-451v)

Pismem z dnia 28 lutego 2018 r. powodowie wystosowali do pozwanego reklamację w zakresie nienależnie pobranych od powodów rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości niż rzeczywiście powinni oni spłacić w okresie od dnia 1 października 2008 r. do dnia 1 grudnia 2017 r. w związku z zawarciem w treści przedmiotowej umowy niedozwolonych postanowień umownych, których treść miała wpływ na wysokość spłacanych przez powodów rat kapitałowo-odsetkowych w kwocie 32.983,42 zł. W piśmie z dnia 11 kwietnia 2018 r. pozwany nie uznał ww. reklamacji powodów.

(reklamacja – k. 38-41, pismo pozwanego z dnia 11.04.2018 r.- k. 42-44)

Powodowie potrzebowali środków finansowych na wykończenie domu. W tym celu udali się do różnych banków, w których uzyskali informację, że nie posiadają zdolności kredytowej na żadaną przez nich kwotę. Ostatecznie powodowie udali się do pozwanego banku, w którym otrzymali informację, że nie posiadają zdolności kredytowej, aby uzyskać kredyt złotowy i zaproponowano im kredyt w CHF. Pracownik banku przedstawił powodom symulację porównawczą kredytu w złotowego i w CHF. Poinformowano powodów, że kredyt w CHF jest tańszy z uwagi na niższe oprocentowanie i ratę. Nie wyjaśniono powodom roli CHF w umowie. Zapewniono powodów, że kurs CHF jest stabilny. Powodowie wiedzieli, że zmiana kursu CHF może wpłynąć na wysokość zobowiązania. To był pierwszy kredyt powodów powiązany z walutą obcą. Powodowie dowiadywali się o możliwości spłaty kredytu w CHF, ale uzyskali odpowiedź, że z uwagi na wysoki koszt aneksu, nie opłaca się dokonać zmiany waluty spłaty. Powodom nie przedstawiono zarówno wykresów historycznych ukazujących kształtowanie się wysokości kursu waluty CHF w przeszłości, jak i symulacji rat kredytowych na przyszłość. Powodowie nie mieli możliwości negocjowania zapisów umowy. Nie wytłumaczono im również, że wzrost kursu waluty CHF spowoduje również wzrost salda kredytu w PLN. Powodom nie wyjaśniono jak bank ustalał kursy w tabeli kursowej. Pracownik banku poinformował powodów o minimalnej zmianie kursu CHF. Nie wyjaśniono im pojęcia spreadu walutowego. Nie poinformowano powodów o ryzykach związanych z tym kredytem, jak i o zabezpieczeniach przed ryzykiem kursowym. W dacie zawarcia umowy powodowie byli małżeństwem, w związku małżeńskim pozostają do chwili obecnej. Pozostają w ustroju majątkowej wspólności małżeńskiej – zobowiązania kredytowe spłacają z majątku wspólnego. W dacie zawarcia umowy powodowie nie prowadzili działalności gospodarczej. Jedynie mieli zarejestrowaną - w innej lokalizacji niż kredytowana nieruchomość - działalność gospodarczą polegającą na sprzedaży produktów marki A.. Powodowie założyli ww. działalność gospodarczą jedynie w celu rozliczenia się z firmą, z którą współpracowali. O tym, że umowa zawiera klauzule niedozwolone powodowie dowiedzieli się w 2017 r. z doniesień medialnych w sprawach frankowych i zgłosili się do kancelarii prawnej.

(wyjaśnienia powodów – k. 328-331 i k. 542v)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o wyżej wskazane dokumenty, których prawdziwość i autentyczność nie była kwestionowana przez strony w toku postępowania, nie budzą one także wątpliwości Sądu. Pozostałe dokumenty

przedkładane przez strony, które nie zostały przywołane powyżej, ostatecznie nie miały znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy.

Stan faktyczny został ustalony także na podstawie przesłuchania powodów w charakterze strony. Ich wyjaśnienia należało uznać za wiarygodne, albowiem były one spójne, a nadto korelowały z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym na potrzeby niniejszej sprawy.

Czyniąc ustalenia faktyczne, Sąd uwzględnił także zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie przeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Pominięciu na podstawie art. 235² § 1 pkt. 2 k.p.c. podlegały zgłoszone przez strony wnioski o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego. W ocenie Sądu dowód ten nie był istotny dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, skoro zachodzi nieważność umowy. W takim zaś przypadku zbędne jest prowadzenie obliczeń przy założeniu, iż umowa ta wiąże strony, lecz nie w zakresie wszystkich jej parametrów ekonomicznych.

Sąd ocenił za nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sporu zawisłego w niniejszej sprawie zeznania świadków J. K. i J. L. oraz pisemne zeznania świadka M. K.. Zeznania tych świadków ograniczały się bowiem wyłącznie do przedstawienia ogólnych procedur obowiązujących w banku w okresie udzielania spornego kredytu. Nie odnosiły się zatem do faktów istotnych, za które uznać należało okoliczności ściśle związane z procesem kredytowania pomiędzy stronami niniejszego postępowania.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie niemalże w całości.

Na wstępie rozważań wskazać należy, iż w uzasadnieniu wyroku nie ma potrzeby i nie ma obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony, o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 1998 roku w sprawie II UKN 282/98, Legalis 44600, oraz wyrok ETPCZ z 21 lipca 2015 roku w sprawie D. przeciwko T. (...), Legalis 1378918). Dopuszczalne – a w świetle brzmienia art. 327⁽¹⁾ § 2 k.p.c. wręcz konieczne – jest rozprawienie się z poszczególnymi zarzutami niejako en bloc, poprzez zaprezentowanie odmiennego zapatrywania w kwestii faktów lub prawa nie pozostawiające przestrzeni dla racjonalnej obrony pozostałych zarzutów, które – przy uwzględnieniu koncepcji sądu – stają się wówczas bezprzedmiotowe (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 20 grudnia 2017 roku w sprawie VI ACa 1651/15, Legalis 1733044). Większość zagadnień prawnych składających się na decyzje procesowe znalazło już rozstrzygnięcie – przynajmniej na poziomie Sądu Apelacyjnego – i nie wymaga nadmiernie szerokiego omówienia. Wobec tego, Sąd – stosownie do wymogów art. 327⁽¹⁾ § 2 k.p.c. – sporządził niniejsze uzasadnienie w sposób możliwie zwięzły.

W ocenie Sądu sporna umowa jest nieważna z uwagi na to, że jej postanowienia dotyczące indeksacji - w zakresie, w jakim odsyłają do kursów waluty ustalonych jednostronnie przez Bank w Tabelach kursowych - sprzeczne są z naturą stosunku zobowiązaniowego. Przy czym samą indeksację należy uznać za ogólnie dopuszczalną, jednakże postanowienia tej konkretnej umowy, określające mechanizm indeksacji naruszają granice swobody umów.

Zgodnie z art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 22 maja 1991 roku, w sprawie III CZP 15/91 (OSNCP 1992, nr 1, poz. 1), Sąd Najwyższy wskazał, że natura umowy gospodarczej i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotą umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymaganiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści, stąd też nawet przy najdalej idących ułatwieniach w realizacji inicjatywy zmian pozostawiona jest drugiej stronie możliwość odmowy zgody na zmiany. W tym stanie rzeczy za

sprzeczne z naturą umowy gospodarczej należy uznać pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków. Sprzeczność ta występuje szczególnie wyraźnie zwłaszcza przy umowach zawieranych nie w oparciu o indywidualne pertraktacje, ale w oparciu o regulamin wydany przez profesjonalistę, skoro jest oczywiste, że zawsze jest on zainteresowany w najkorzystniejszym dla siebie ukształtowaniu regulacji masowo zawieranych umów.

Skoro zatem za sprzeczne z naturą umowy uznano pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków, to tym bardziej należy, iż sprzeczne z naturą każdej umowy jest pozostawienie już na etapie zawierania umowy wyłącznie jednej ze stron umowy możliwości ustalenia wysokości świadczenia.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wyrażonym w uzasadnieniu wyroku z 26 sierpnia 2020 r., w sprawie VI ACa 801/19 - które Sąd orzekający w niniejszej sprawie podziela - zasada swobody umów nie zezwala na to, aby jedna strona, a zwłaszcza silniejsza ekonomicznie, mogła na etapie realizacji umowy kredytu narzucać drugiej stronie wymiar jej zobowiązań, szczególnie w zakresie podstawowych jej obowiązków wynikających z tej umowy.

Jeżeli zatem określenie wysokości świadczenia pozostawione zostanie wyłącznie jednej ze stron umowy, to umowa taka sprzeczna będzie z naturą zobowiązania.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, iż w przedmiotowej umowie o kredyt strony wprowadziły wzajemne świadczenia (w tym kwotę do wypłaty w PLN oraz oprocentowanie, w oparciu o które ustalona miała być kwota do spłaty), jednakże postanowienia klauzul indeksacyjnych, w związku z przyznaniem wyłącznie Bankowi uprawnienia do ustalania kursów walut w Tabeli Kursów, dawały stronie pozwanej możliwość dowolnej i nieograniczonej żadnymi postanowieniami umownymi zmiany wysokości świadczenia. Wskazać przy tym należy, że w żadnym postanowieniu umowy nie określono zasad, którymi pozwany bank miałby kierować się, ustalając kursy walut w tworzonej przez siebie Tabeli Kursów ani też nie wskazano żadnych granic w tym zakresie. Nie było zatem wiadomo, jakimi kryteriami pozwany bank kierował się, ustalając własne kursy w tworzonej przez siebie Tabeli Kursów. Druga strona umowy (kredytobiorca) nie miała więc możliwości zweryfikowania tego, czy kursy walut zostały ustalone przez bank zgodnie z zasadami, skoro zasady te nie zostały sformułowane. Kursy te mogły więc zostać ustalone przez bank dowolnie i bez żadnych ograniczeń. Takie ukształtowanie postanowień umownych oznaczało zatem, iż wyłącznie jednej stronie umowy przyznano nieograniczone uprawnienie do określenia wysokości kursów waluty, na podstawie których ustalone miało być zarówno saldo kredytu jak i wysokość rat. Prowadziło to z kolei do tego, że na etapie wykonywania umowy, to wyłącznie jedna strona umowy poprzez określenie kursu kupna i kursu sprzedaży walut w Tabeli Kursów mogła dokonać w sposób nieograniczony i dowolny zmiany wysokości świadczenia drugiej strony (zarówno przy uruchomieniu kredytu jak i przy spłacie rat kredytu).

Na marginesie dodać należy, iż okoliczność, czy oraz w jakim zakresie pozwany bank korzystał z możliwości dowolnej modyfikacji stosunku zobowiązaniowego poprzez określenie kwoty świadczenia, czy też stosowany przez niego kurs był kursem rynkowym, nie ma znaczenia, gdyż istotna jest sama okoliczność, iż w przedmiotowej umowie w ogóle bankowi zapewniono taką możliwość.

Reasumując powyższe - w ocenie Sądu - postanowienia przedmiotowej Umowy dotyczące określenia mechanizmu indeksacji poprzez przyznanie wyłącznie jednej ze stron umowy możliwości dowolnego i nieograniczonego modyfikowania wysokości świadczenia – są sprzeczne z art. 353¹ k.c., określającym granice swobody umów – co skutkuje uznaniem, iż sporna umowa kredytu jest nieważna, albowiem postanowienia te należy uznać za istotne postanowienia umowy, bez których nie doszłoby do jej zawarcia pomiędzy bankiem, a kredytobiorcą.

Tym niemniej i niezależnie od powyższego Sąd, mając na uwadze okoliczność, iż strona powodowa zawarła sporną umowę działając jako konsument, dokonał także oceny postanowień waloryzacyjnych pod kątem ich ewentualnej abuzywności, w świetle dyspozycji przepisu art. 385¹ k.c.

W ocenie Sądu będąca przedmiotem rozpoznania umowa była typową umową kredytu indeksowanego do CHF, jaka była powszechnie zawierana przez poprzednika pozwanego banku. Istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia

jest zatem wzięcie pod rozwagę czy drugą stroną umowy był konsument, a jeżeli tak, to czy kwestionowane przez stronę powodową postanowienia przeliczeniowe (indeksacyjne co do przeliczenia kwoty kredytu z PLN do CHF oraz ustalenia wysokości raty w PLN po przeliczeniu z CHF) mają charakter niedozwolony (art. 385 i kolejne k.c.) i w przypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi na to pytanie, jaki jest skutek ich wyeliminowania z kontraktu z punktu widzenia jego bytu, przy uwzględnieniu wykładni postanowień dyrektywy 93/13 dokonanych w wyrokach Trybunału Sprawiedliwości UE co do możliwości uzupełniania luk w umowie na skutek wyeliminowania postanowień niedozwolonych, mając przy tym na względzie krajowy porządek prawny (np. art. 358 § 2 k.c.) oraz wolę strony powodowej w tym zakresie.

W dalszej części uzasadnienia zasygnalizowane powyżej zasadnicze motywy rozstrzygnięcia zostaną rozwinięte w niezbędnym zakresie. Należy przy tym wskazać, że przy założeniu dyrektywy związłego sporządzenia uzasadnienia (art. 327¹ § 2 k.p.c.) w uzasadnieniu wyroku nie ma potrzeby, a tym bardziej obowiązku wyrażania szczegółowego stanowiska do wszystkich poglądów prezentowanych przez strony postępowania, o ile nie miały one istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy. Celem uzasadnienia wyroku nie jest bowiem ocena stanowisk stron, ale wyjaśnienie istotnych motywów rozstrzygnięcia. (por. wyrok SN z dnia 29 października 1998 r., II UKN 282/98, postanowienie SN z dnia 16 marca 2012 r., IV CSK 373/11).

W ocenie Sądu dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.). Podkreślenia wymaga, że status konsumenta podlega badaniu na datę zawarcia umowy, w związku z czym bez znaczenia są wszelkie fakty mające miejsce w okresie kilkuletnim po zaciągnięciu przez stronę powodową spornego kredytu. W niniejszej sprawie powodowie wykazali, że zawierając sporną umowę działali, jako konsumenci. W szczególności wynika to z ich wyjaśnień korespondujących z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w niniejszej sprawie.

Ciężar dowodu, że § 2 ust. 2 umowy (dalej: klauzula ryzyka walutowego), § 4 ust. 1a i § 9 ust. 2 umowy (dalej: klauzule przeliczeniowe) zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank.

Obie grupy postanowień umownych określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń walutowych koniecznych do realizacji takiej umowy stanowią niezbędny element stosunku kredytu indeksowanego do waluty obcej.

Na banku udzielającym kredytu powiązanego z walutą obcą ciąży obowiązek udzielenia kredytobiorcy niezbędnych informacji dotyczących skutków zawarcia tej umowy, przynajmniej co do tego, że niekorzystna zmiana kursu wpłynie nie tylko na wysokość raty, ale i salda całego zadłużenia w walucie, w której wyrażony był kredyt, czy też umowa miała być wykonana (np. poprzez uiszczenie ceny za nabycie nieruchomości nabywanej w Polsce w złotych¹). Wszelkie wątpliwości co do spełnienia przez bank wymogu przejrzystości powinny być interpretowane na korzyść konsumenta.²

Tymczasem strona powodowa nie uzyskała wspomnianych informacji od pozwanego. Oznacza to, że klauzula ryzyka walutowego nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.), ponieważ nie pozwałała kredytobiorcy na zrozumienie wszelkich konsekwencji finansowych wiążących się z zawarciem kredytu powiązanego z kursem waluty obcej.

Ponadto postanowienie to kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Mianowicie zawarcie umowy kredytu powiązanego z walutą obcą wiązało się z powstaniem ryzyka kursowego, polegającego na tym, że znaczna zmiana kursu walut mogła prowadzić do istotnej zmiany wysokości zobowiązania jednej ze stron, a skala tego ryzyka była nieograniczona. W tej sytuacji należało

wymagać od banku będącego profesjonalistą udzielenia stosownych informacji i pouczeń konsumentom, którzy byli stroną słabszą i gorzej zorientowaną w funkcjonowaniu rynku finansowego. Bank jednak zaniechał dopełnienia tego obowiązku. Skala ryzyka kursowego wymagała od banku co najmniej przedstawienia informacji, że zmiana kursu waluty wpłynie nie tylko na wysokość raty, ale i saldo całego zadłużenia kredytobiorcy wyrażone w walucie, w której udzielany był kredyt³.

Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może istnieć bez postanowienia przewidującego jej indeksację i wskazującego walutę tej indeksacji. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego.

Klauzule przeliczeniowe nie zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu (różnicy pomiędzy kursem kupna i sprzedaży waluty obcej), pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a służyły jedynie pokryciu kosztów udzielenia przez bank kredytu i zabezpieczenia banku przed ryzykiem kursowym, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi w istocie całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank. Tym samym bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie, nawet oderwanym od jakiegokolwiek kursu występującego na rynku, ze szkodą dla kredytobiorcy. Jednocześnie kredytobiorca w żaden sposób nie mógł się sprzeciwić wysokości kursu narzuconego przez bank i był zmuszony stosować się do niego, gdyż nie miał możliwości spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.⁴ Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku (np. co do możliwości spłaty kredytu bezpośrednio w walucie CHF), późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, tzw. ustawa „antyspreadowa”) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.⁵ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁶ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mogłyby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów

zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁷, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażane tylko saldo zadłużenia. Norma ta ma charakter dyspozytywny, w przeciwieństwie np. do węgierskiego stanu prawnego, przez co niemiarodajne jest na potrzeby rozstrzygnięcia sprawy odwoływanie się do wyroku Trybunału z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, w którym analizowano kwestię woli konsumenta na kwestię upadku umowy, ale przy uwzględnieniu treści krajowego prawodawstwa, którego celem był wyeliminowanie nierównowagi kontraktowej stron (stwierdzenie nieważności warunków umownych dotyczących ustalenia kursu wypłaty i spłaty świadczenia ustalanych przez instytucje finansowe w zakresie umów kredytu, pożyczki, lub leasingu finansowego zawartych od dnia 1 maja 2004 r. do dnia wejścia w życie ustawy i ich zastąpienie urzędowym kursem ustalonym węgierski bank centralny).

Klauzula ryzyka kursowego określa główny przedmiot umowy i charakteryzuje jej istotę, a zatem uznanie tego postanowienia umownych za niedozwolone skutkuje brakiem możliwości wykonywania umowy kredytu i tym samym powoduje jej nieważność. Także uznanie samych klauzul przeliczeniowych za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu, ponieważ postanowienia te oznaczają główny przedmiot umowy i określają sposób jej wykonywania – skoro zaś nie jest możliwe określenie sposobu wykonywania umowy (brak postanowienia indeksacyjnego o przeliczeniu kwoty kredytu z PLN na CHF w celu oprocentowania kredytu w oparciu o stawkę LIBOR właściwą dla tej waluty obcej oraz brak postanowienia przeliczeniowego co do ustalenia wysokości raty płatnej w PLN z CHF), to musi ona być uznana za niewykonalną, a przez to nieważną. Stanowisko to przeważa w aktualnym orzecznictwie.⁸ Jednocześnie strona powodowa stanowczo wyraziła zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadoma wynikających z tego konsekwencji. Należy tutaj zwrócić uwagę, że wprawdzie art. 385¹ § 1 k.c. (ani art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13) nie wskazuje wprost na sankcję nieważności umowy zawierającej niedozwolone postanowienia umowne, niemniej jednak dyrektywa nr 93/13 przewiduje w art. 8 możliwość przyjęcia lub utrzymania bardziej rygorystycznych przepisów prawnych, których celem jest także osiągnięcie celu odstrasżającego (art. 8b ust. 1). Obowiązkiem organu stosującego prawo jest zapewnienie skuteczności ochrony przyznanej konsumentowi w normach zawartych w dyrektywie. Dlatego nie ma przeszkód aby w sytuacji, w której naruszenie praw konsumenta chronionych dyrektywą prowadzi do innej niż przewidziana jako zasadnicza w art. 385¹ wadliwości czynności prawnej, zastosowania nie mogła znaleźć inna sankcja, w tym sankcja nieważności czynności prawnej.

Tezie tej nie sprzeciwia się stwierdzenie, że umowa bezwzględnie wiąże w pozostałym zakresie (art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13). Zgodnie z wykładnią tego przepisu dokonaną w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, umowa zawierająca nieuczciwe warunki powinna w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego (m.in. wyroki w sprawie C-618/10, w sprawie C-488/11, w sprawie C-260/18). Stąd też oczywiste jest, że nie jest możliwe dalsze funkcjonowanie umowy, której po wyłączeniu z niej postanowień niedozwolonych (które mogą przecież w określonych warunkach dotyczyć głównych świadczeń stron), nie da się wykonać – określić sposobu i wysokości świadczenia.

Jednocześnie brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), skoro kredytu udzielono w walucie polskiej, zaś CHF stanowił jedynie walutę indeksacji.

Roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie, ponieważ sporna umowa kredytu jest nieważna, a strona powodowa posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego

powództwo kredytobiorcy o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna⁹. Pogląd, jakoby interes prawny był konsumowany przez roszczenie o zapłatę wywodzone w oparciu o twierdzenie o nieważności umowy, jest nieprzekonujący. Ewentualne uwzględnienie roszczeń kredytobiorcy o zapłatę (zwrot) należności spełnionych dotychczas na rzecz banku nie regulowałoby w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Wniosek przeciwny byłby zasadny tylko przy przyjęciu, że prawomocne orzeczenie sądu wiąże nie tylko w zakresie sentencji, ale również motywów rozstrzygnięcia, co do czego istnieją poważne rozbieżności w orzecznictwie i doktrynie na tyle zakresu normy z art. 365 § 1 k.p.c.¹⁰.

Mając na uwadze powyższe, w pkt 2. wyroku Sąd ustalił, że pomiędzy stronami nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu na cele mieszkaniowe (...) Nr (...), zawartej w dniu 24 września 2008 roku.

Nieważność umowy kredytu ex tunc oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (*condictio sine causa*) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast okoliczność, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy roszczenie o zwrot równowartości wypłaconego kapitału kredytu nie ma w tym względzie znaczenia.¹¹ Wobec tego brak jest podstaw do oddalenia powództwa o zapłatę na podstawie art. 409 k.c., art. 411 pkt 2 k.c., art. 411 pkt 4 k.c. czy jakiegokolwiek innej (w tym także art. 5 k.c.).

Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, tj. takiego, w którym ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 1 i 2 k.c.). Skutkiem stwierdzenia nieważności umowy kredytu w całości jest uznanie, że spełnione przez obie strony świadczenia nie miały oparcia w łączącej strony umowie. W związku z tym na pozwanym banku ciąży obowiązek zwrotu na rzecz powoda kwoty, którą świadczył na podstawie nieważnej czynności prawnej niezależnie od tego, czy strona powodowa spłaciła na rzecz banku kwotę udostępnionego jej kapitału, czy też nie. W razie bowiem upadku umowy kredytu, każda z jej stron ma odrębne roszczenia o zwrot spełnionych w ramach jej wykonania świadczeń. Należy przy tym zauważyć, że w sprawie niniejszej nie ma miejsca żadna z sytuacji, która uniemożliwiałaby domaganie się zwrotu przez powodów nienależnie spełnianego świadczenia (art. 411 k.c.). Nie sposób bowiem zarzucić powodowi, że świadczył z pełną świadomością tego, że nie był zobowiązany, w szczególności, iż zgodnie z postanowieniami umowy brak spełnienia zobowiązań narażał go na przedsięwzięcie ze strony banku czynności sankcyjnych (wypowiedzenie umowy, wymagalność niespłaconego kapitału, groźba sporu sądowego). Brak również podstaw, aby świadczenie na podstawie umowy zawartej w oparciu o narzucone przez bank nieuczciwe warunki czyniło zadość zasadom współżycia społecznego. Sąd Okręgowy a limine nie wyłącza możliwości oparcia się na klauzuli generalnej zasad współżycia społecznego (art. 5 k.c., art. 411 pkt 2 k.c.), jako przesłance niweczącej żądanie konsumenta, niemniej jednak uzasadnieniem dla jej zastosowania muszą być wyjątkowe okoliczności. W ocenie Sądu Okręgowego na kanwie niniejszej sprawy brak okoliczności tego rodzaju, które miałyby usprawiedliwiać domaganie się oddalenia żądania zwrotu świadczenia nienależnego (art. 411 pkt 2 k.p.c.), czy świadczyć o nadużywaniu przez powoda prawa (art. 5 k.c.). W doktrynie słusznie podnosi się, że art. 411 pkt 2 k.c. nie stanowi *lex specialis* względem art. 5 k.c., w związku z czym unormowanie z art. 411 pkt 2 k.c. wyprzedza zarzut ogólny nadużycia prawa z art. 5 k.c.¹² W pierwszym bowiem przypadku charakter świadczenia nienależnego wyklucza domaganie się jego zwrotu, w drugim zaś charakter roszczenia czyni możliwym domaganie się zwrotu, lecz w konkretnych okolicznościach jest ono nadużywane. I tak w ocenie Sądu nie może zostać uznane za zadośćuczynienie zasadom słuszności spełnienie przez powodów świadczenia w wykonaniu umowy uznanej za nieważną z uwagi na jej kwalifikowaną wadliwość konstrukcyjną (upadek indeksacji) w sytuacji, kiedy wzór umowy opracował bank. Zdaniem Sądu powodowie nie nadużywają również prawa do domagania się zwrotu uiszczonych kwot z odwołaniem się do sytuacji prawnej innych kredytobiorców, którzy nie zdecydowali się na zaciągnięcie zobowiązania w walucie obcej. W ocenie Sądu okoliczność wyboru przez stronę powodową oferty kredytu z udziałem waluty obcej, przedstawionej przez pozwanego jako oferta korzystniejsza w dacie zawierania umowy, nie może świadczyć o tym, że powodowie

kwestionując po latach kontrakt nie mogą skutecznie dochodzić przysługujących mu praw konsumenckich z uwagi na nadużycie prawa, w świetle decyzji innych osób.

W okresie od dnia 1 października 2008 r. do dnia 1 października 2020 r. powodowie uіścili z majątku wspólnego na rzecz pozwanego banku, w wykonaniu łączącej strony umowy kredytu, kwotę 138 271,66 zł. W konsekwencji powyżej poczynionych wywodów Sąd w pkt. 1. wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie ww. kwotę pieniężną, tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy kredytu. Ww. kwota wynikała z zaświadczenia wydanego przez pozwanego.

Należność zasądzono na rzecz powodów będących małżonkami do ich majątku wspólnego. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, „Poprawną formułą jest więc tutaj „zasądzenie świadczenia na rzecz powodów”; bez zastosowania konstrukcji zasądzenia solidarnego, ale też bez rozdzielania świadczenia na części przypadające każdemu z małżonków. Jest zaś oczywistością, że zasądzone na rzecz obojga małżonków świadczenie wejdzie, po jego wyegzekwowaniu, do majątku wspólnego małżonków; stanowiącego przedmiot wspólności łącznej.”¹³

O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

W niniejszej sprawie powodowie dopiero w piśmie zawierającym modyfikację powództwa z dnia 26 kwietnia 2021 r. domagali się w ramach roszczenia głównego zasądzenia kwoty 138.271,66 zł wywodząc swoje roszczenie z nieważności przedmiotowej umowy (wcześniej roszczeniem głównym była kwota pieniężna z tytułu tzw. „odfrankowienia” umowy, a w roszczeniu opisanym jako ewentualne strona powodowa dochodziła znacznie niższej kwoty). W tym piśmie również po raz pierwszy sformułowano względem pozwanego drugie roszczenie główne – niepieniężne – o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu. Wezwanie do zapłaty kwoty ostatecznie dochodzonej pozwem nastąpiło więc dopiero z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pisma zawierającego ww. modyfikację powództwa. Miało to miejsce w dniu 15 lutego 2022 r. Zatem pozwany winien w takiej sytuacji spełnić świadczenie niezwłocznie, przy czym z uwagi na fakt, że jest to spółka akcyjna, Sąd stanął na stanowisku, że wystarczającym terminem na realizację zobowiązania, jest termin 7 dniowy liczony od dnia doręczenia odpisu pisma modyfikującego powództwo z dnia 26 kwietnia 2021 r. Termin ten upłynął 22 lutego 2022 r., a zatem odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 138.271,66 zł zostały zasądzone od dnia następnego po upływie ww. terminu, czyli od dnia 23 lutego 2023 r., albowiem od tej daty pozwany pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia, o czym orzeczono w punkcie 1. wyroku.

Powództwo w zakresie żądania głównego zostało zatem oddalone w zakresie żądania zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie za okres wcześniejszy niż wyżej wskazany, o czym Sąd orzekł w punkcie 3. wyroku.

Wobec uwzględnienia zasadności roszczenia głównego, Sąd nie rozstrzygnął o zgłoszonym żądaniu ewentualnym, które na aktualności zyskałoby dopiero w razie oddalenia żądań zgłoszonych w pierwszej kolejności (por. uchwałę SN z 18.10.2013 r., III CZP 58/13, OSNC 2014/6, poz. 62).

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹⁴ a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2017 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu (2019 rok), kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Sąd nie uwzględnił podniesionych przez stronę pozwaną zarzutów potrącenia oraz zatrzymania.

Zgodnie z art. 496 k.c. jeżeli wskutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot. Stosownie do art. 497 k.c. przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w razie rozwiązania lub nieważności umowy wzajemnej.

Na podstawie natomiast art. 498 § 1 oraz 2 k.c. gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej. Zgodnie z art. 499 k.c. potrącenia dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

Zgodnie zaś z art. 203¹ § 2 k.p.c. pozwany może podnieść zarzut potrącenia nie później niż przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy jego wierzytelność stała się wymagalna.

W niniejszej sprawie zarówno zarzut potrącenia, jak i zatrzymania zgłoszone zostały przez stronę pozwaną w piśmie procesowym z dnia 28 grudnia 2020 r., a także bezpośrednio wobec powodów na rozprawie w dniu 20 lutego 2024 roku.

W ocenie Sądu zarzut potrącenia nie zasługiwał na uwzględnienie z uwagi na to, iż wierzytelność zgłoszona przez Bank do potrącenia nie była wymagalna. Bank nie wezwał bowiem powodów do zapłaty kwoty zgłoszonej do potrącenia. Wobec tego stwierdzić należało, iż nie zostały spełnione przesłanki, wskazane w wyżej cytowanym art. 498 § 1 k.c.

Ponadto odnosząc się do zarzutu potrącenia zgłoszonego na rozprawie to zgodnie z art. 203¹ § 3 k.p.c. zarzut ten może zostać podniesiony tylko w piśmie procesowym.

Sąd nie uwzględnił także podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu zatrzymania. Skorzystanie z prawa zatrzymania powoduje wstrzymanie wymagalności roszczenia wierzyciela, a w rezultacie wyłącza opóźnienie w spełnieniu świadczenia przez dłużnika, a w konsekwencji wyłącza możliwość dochodzenia przez wierzyciela odsetek za okres po skorzystaniu z prawa zatrzymania. Niemniej jednak pozbawienie konsumenta prawa do dochodzenia tych odsetek za wskazany okres stałoby w sprzeczności z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13. Choć prawo zatrzymania z samej swojej istoty nie pozostaje sprzeczne z powyższymi regulacjami, to jednak zastosowanie w sprawie wytoczonej przez konsumenta nie jest w praktyce możliwe. Brak jest bowiem możliwości uwzględnienia przez Sąd zarzutu zatrzymania i jednoczesnego zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie do dnia zapłaty – takie bowiem rozstrzygnięcie pozostawałoby sprzeczne z art. 455, 481, 496 i 497 k.c., a przede wszystkim byłoby sprzeczne z samą istotą prawa zatrzymania, którą jest wyłączenie wymagalności roszczenia wierzyciela. Prawo dłużnika do wstrzymania się ze spełnieniem świadczenia byłoby w istocie fikcyjne, gdyby miał on obowiązek zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie po tym, jak skorzystał z prawa zatrzymania. Także zasądzenie od dłużnika odsetek ustawowych za opóźnienie za okres, w którym nie pozostaje w opóźnieniu, byłoby nie sprzeczne ze wskazanymi powyżej przepisami, lecz również nielogiczne. Z uwagi na wskazane powyżej problemy konstrukcyjne, Sąd stwierdził, że jedynym rozwiązaniem zgodnym zarówno z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, jak również z art. 455, 481, 496 i 497 k.c., było stwierdzenie, że pozwany nie może skutecznie powoływać się na prawo zatrzymania, a skorzystanie z tego prawa w sprawie wytoczonej przez konsumenta, pozostaje sprzeczne z celem tego prawa.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c. obciążając przegrywającego pozwanego kosztami w całości, uznając iż powodowie ulegli w swoim żądaniu jedynie w nieznacznej części, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. Istotą sporu była abuzywność klauzul indeksacyjnych oraz ważność umowy i w tym zakresie Sąd podzielił stanowisko powodów. Sąd uznał, iż rozliczenie kosztów na podstawie art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. (rozliczenie stosunkowe) byłoby nieuzasadnione przy konsumenckim charakterze sprawy. Zgodnie wyrokiem TSUE w sprawie C-224/19 zasadę skuteczności należy

interpretować w ten sposób, że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie uregulowaniom pozwalającym na obciążenie konsumenta częścią kosztów postępowania, stosownie do wysokości kwot nienależnie zapłaconych, które zostały mu zwrócone w wyniku stwierdzenia nieważności warunku umownego ze względu na jego nieuczciwy charakter, jeśli takie uregulowania stanowią istotną przeszkodę mogącą zniechęcić konsumentów do korzystania z prawa do skutecznej kontroli sądowej potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umownych. A zatem nałożenie na konsumenta obowiązku zwrotu kosztów procesu choćby w części przy potwierdzeniu abuzywności postanowień wskazanych w pozwie utrudniałoby dochodzenie roszczeń konsumentowi i de facto powodowało swego rodzaju „efekt mrożący”, wpływający na powstrzymywanie się konsumentów przed wytoczeniem powództwa. To zaś przekreślałoby długoterminowy efekt dyrektywy 93/13, która zmierza przeciw do wyeliminowania postanowień abuzywnych z obrotu i zaniechanie ich stosowania w przyszłości.

ZARZĄDZENIE

1. podłożyć wniosek o uzasadnienie wyroku strony pozwanej, który wpłynął w dniu 11 marca 2024 r.;

2. odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.

1 Por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20.09.2017 r., C#186/16, A., pkt 49-50,

2 tak:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., (...) 701/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., (...) 616/22,

3 Por. wyroku SN z dnia 3 lutego 2022 r., (...) 415/22 (niepubl.)

4 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

5 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

6 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

7 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 76,

8 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., (...) 415/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., (...) 975/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.03.2022 r., (...) 459/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., (...) 474/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.03.2022 r., (...) 532/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., (...) 285/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., (...) 382/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., (...) 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., (...) 971/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., (...) 985/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., (...) 403/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., (...) 419/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., (...) 796/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., (...) 943/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2022 r., (...) 650/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., (...) 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., (...) 616/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31.05.2022 r., I CSK 2314/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15.06.2022 r., I CSK 2326/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., I CSK 2538/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., I CSK 2722/22,

9 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., (...) 474/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., (...) 163/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., (...) 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., (...) 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., (...) 616/22,

10 por. postanowienie SN z 9 stycznia 2019 roku, I CZ 112/18

11 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

12 P. Książak (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, t. 3A, red. K. Osajda, 2017, komentarz do art. 411, pkt 46, R. Trzaskowski (w:) Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna, wyd. II, LEX

13 por. Edward Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwag kilka, MOP 2009, Nr 3, str. 121,

14 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...) i (...), C#698/18 i C#699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C. i B. A., C#224/19 i C#259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 - C-82/21,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22